

Х. М. Маркович

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету "Львівська політехніка",
асистент кафедри цивільного права та процесу

ПОДІЛ СПІЛЬНОГО МАЙНА У ФАКТИЧНИХ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИНАХ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

© Маркович Х. М., 2016

Подано проблематику поділу майна осіб, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах. Висвітлено найактуальніші питання щодо поділу спільного майна осіб, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу. Ґрунтовно досліджено процедуру поділу майна чоловіка та жінки, які перебувають у фактичному шлюбі між собою з урахуванням прописаних норм права та багаторічної судової практики.

Ключові слова: фактичний шлюб, фактичні шлюбні відносини, проживання однією сім'єю, поділ майна, спільна власність.

Х. М. Маркович

РАЗДЕЛ ОБЩЕГО ИМУЩЕСТВА В ФАКТИЧЕСКИХ БРАЧНЫХ ОТНОШЕНИЯХ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

Статья посвящена проблематике раздела имущества лиц, находящихся в фактических брачных отношениях. В статье освещены наиболее актуальные вопросы раздела общего имущества лиц, проживающих одной семьей без регистрации брака. Основательно исследованы процедуру раздела имущества супругов, которые находятся в фактическом браке между собой с учетом прописанных норм права и многолетней судебной практики.

Ключевые слова: фактический брак, фактические брачные отношения, проживание одной семьей, раздел имущества, общая собственность.

Kh. Markovych

DIVISION OF JOINT PROPERTY WITHIN FACTUAL MARITAL RELATIONS: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS

The article deals with the division of property of persons, who are in factual marital relations. The most burning issues of persons', living as a family without having registered their marriage, joint property division are examined. Considering the standing legal norms and ample judicial practice, the author thoroughly investigates the procedure of dividing the property of couple, who are in factual marital relations.

Key words: factual marriage, factual marital relations, living as a family, division of property, joint property.

Постановка проблеми. Сьогодні проживання однією сім'єю, без реєстрації шлюбу стає ще популярнішим у нашій державі. Частково це зумовлено небажанням нести відповідальність та обтяжувати себе тими обов'язками, які мають в зареєстрованому шлюбі. Однак, коли такий союз чоловіка та жінки розпадається, питання, пов'язані з поділом спільного майна, яке набувалось у

незареєстрованому шлюбі, і відповідно, захист права власності на нього одного з подружжя є актуальним сьогодні.

У сімейному законодавстві України важливу роль відіграють майнові питання, зокрема щодо поділу майна подружжя. Враховуючи те, що правовий статус майна як фактичного, так і офіційного подружжя є однаковим – спільна власність, то в разі поділу майна осіб, які проживають без реєстрації шлюбу не повинно б виникати труднощів, однак десятирічна практика свідчить про низку неузгодженостей у правовому регулюванні поділу майна “фактичного подружжя”. У цій статті ми зробимо спробу проаналізувати теоретичні та практичні аспекти щодо поділу майна осіб, які проживають спільно без реєстрації шлюбу.

Аналіз дослідження проблеми. Питання фактичних шлюбних відносин досліджувалося на науковому рівні більше від десяти років, зокрема, проблемні аспекти поділу спільного майна у незареєстрованому шлюбі досліджували у своїх працях О. В. Дзера, І. В. Жилинкова, М. В. Антокольська, С. Я. Фурса. Однак, як показує практика, сімейне законодавство України містить прогалини у регулюванні майнових відносин “фактичного подружжя”, а тому проведення детального аналізу норм сімейного законодавства з урахуванням судової практики потребує детальнішого вивчення.

Упродовж останніх років кількість спорів щодо поділу майна, набутого у фактичних шлюбних відносинах значно зростає, а в судовій практиці, що сформувалася протягом десятирічного застосування норм Сімейного кодексу простежуються сталі тенденції щодо розгляду цієї категорії справ. Метою цієї статті є з'ясування низки актуальних питань, з якими стикається “фактичне подружжя” під час поділу спільного майна. Це, зокрема, визначення конкретних дат початку та закінчення проживання однією сім'єю; визначення, які факти повинні встановити суд для того, щоб майно вважалось спільною сумісною власністю подружжя; визначення порядку звернення до суду з позовними вимогами сторін “фактичного подружжя”.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, що прообраз фактичного шлюбу під назвою “конкубінат”, який визначався як співжиття дозволене законом, коли у чоловіка було відсутнє бажання вступати у шлюб, а жінки – намір наслідувати соціальне становище чоловіка існував ще з римських часів.

Стаття 21 СК України зазначає, що шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану. У п. 2. ст. 21 СК України вказано, що проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без реєстрації шлюбу не є підставою для виникнення у них шлюбних прав та обов'язків, однак, у ст. 74 СК України встановлено, що якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, та не перебувають у цей час у жодному іншому зареєстрованому шлюбі, на їхні майнові права та обов'язки поширюються ті самі норми права, що й на офіційно зареєстроване подружжя. З аналізу вищезазначених норм сімейного законодавства можна прийти до висновку, що незважаючи на те, що законодавець не визнає шлюбом фактичні відносини, він наділяє “фактичне подружжя” такими самими правами, як і законних чоловіка та дружини, а отже ст. 74 СК України і п. 1, 2 ст. 21 СК України суперечать принципам сімейного законодавства [1, с. 48].

З. В. Ромовська вважає, що збереження на майбутнє державної реєстрації як обов'язкового елемента шлюбу не означає продовження фетишизації шлюбу порівняно з іншою формою організації сімейного життя жінки та чоловіка [2, с. 21].

Отже, до майна, набутого під час проживання осіб однією сім'єю без реєстрації шлюбу застосовуються норми сімейного законодавства, які регулюють майнові відносини офіційного подружжя. Це стосується, зокрема, підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя, особливостей поділу спільного майна, тощо. Як ми бачимо, законодавець фактично прирівняв майнові права та обов'язки в зареєстрованому та фактичному шлюбі.

Відповідно до норми ст. 60 СК України, майно, яке набуло подружжя за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з

поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба) самостійного заробітку (доходу). Вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя [3]. Також ст. 368 ч. 3 ЦК України вказує на те, що майно набуте подружжям за час шлюбу, є їхньою спільною сумісною власністю, якщо інше не встановлено договором або законом [4].

Спільною сумісною власністю подружжя, зокрема, можуть бути: квартири, житлові й садові будинки; земельні ділянки та насадження на них, продуктивна і робоча худоба, засоби виробництва, транспортні засоби; грошові кошти, акції та інші цінні папери, паснакопичення в житлово-будівельному, дачно-будівельному, гаражно-будівельному кооперативі; грошові суми та майно, належні подружжю за іншими зобов'язальними правовідносинами, тощо. Майно, яке належало одному з подружжя, може належати до спільної сумісної власності укладеною при реєстрації шлюбу угодою (шлюбним договором) або визнано такою власністю судом з тих підстав, що за час шлюбу його цінність істотно збільшилася внаслідок трудових або грошових затрат другого з подружжя чи їх обох. До складу майна, що підлягає поділу, включається загальне майно подружжя, наявне у нього на час розгляду справи, та те, що знаходиться у третіх осіб. Під час поділу майна враховуються також борги подружжя та правовідносини за зобов'язаннями, що виникли в інтересах сім'ї [5].

У працях М. В. Антокольська зазначає, що до складу спільного майна подружжя входять речі, гроші, цінні папери, що належать дружині та чоловіку на праві спільної сумісної власності й набуті за час шлюбу, а також зобов'язальні майнові права, які виникли у період шлюбу і не пов'язані з особою одного з подружжя [6, с. 144].

Відповідно до Постанови Пленуму Верховного Суду від 21.12.2007 р. № 11 “Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя”, вирішуючи спори між подружжям про майно, судам необхідно встановлювати обсяг спільного нажитого майна, наявного на час припинення спільного ведення господарства, з'ясувати джерело і час його придбання [5].

Майно, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності, може бути поділено між сторонами. Загальна ідея поділу майна полягає у припиненні режиму спільності й виникненні на його основі режиму роздільності майна. Кожен із подружжя після поділу майна стає власником тієї чи іншої речі або сукупності речей і не пов'язує свої дії щодо володіння, користування та розпорядження майном з іншим із подружжя. Поділ спільного майна подружжя може бути здійснено під час існування шлюбу, у процесі його розірвання, а також після розірвання шлюбу. Відповідно до ч. 1 ст. 69 СК України дружина і чоловік мають право на поділ майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності, незалежно від розірвання шлюбу. Поділ майна подружжя може бути здійснено у добровільному або судовому порядку. Добровільний порядок застосовується, якщо подружжя домовилося щодо визначення часток кожного з них у праві на майно, а також дійшло згоди щодо конкретного поділу майна відповідно до цих часток [7, с. 123].

Якщо ж “фактичне подружжя” не дійшло згоди щодо добровільного поділу майна, спір між ними вирішується судом. Вважаємо, що особі, яка звертається до суду, насамперед, необхідно довести той факт, що вона справді проживала однією сім'єю з цивільним чоловіком чи дружиною, а також майно, яке вона просить поділити, належить їй та іншій особі на праві спільної сумісної власності. Варто зазначити, що законодавець не дає чіткого визначення поняттям “спільне проживання” або “проживання однією сім'єю осіб, які не перебувають у шлюбі”, а тому кількість доказів і їх зміст залежить від особи, яка доводитиме факт спільного проживання. Основним доказом у цьому разі можуть слугувати показання свідків, проте, останні, зважаючи на судову практику, не завжди можуть чітко та однозначно вказати саме на факт спільного проживання. За таких умов сторона процесу повинна надати суду більшу кількість доказів, оскільки відповідно до ст. 60 ЦПК України кожна сторона зобов'язана довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень [8]. Такими доказами можуть бути фотокартки, які доводитимуть факт спільного відпочинку осіб, спільно оплачені відпустки, довідки ЖЕО, листування.

Наступне, що потрібно встановити – це час, з якого особи проживали однією сім'єю. Інколи саме це має вирішальне значення під час поділу майна “фактичного подружжя”.

Зокрема, І. В. Жилінкова у своїх працях розповідає, що правовий режим майна подружжя треба пов'язувати з моментом виникнення у дружини або чоловіка права на нього [9, с. 51]. Своєю чергою, О. В. Дзера зазначає, що трапляюся випадки, коли право на майно виникає у дружини та чоловіка під час їх перебування у шлюбі, а саме майно набувається ними після його припинення. Визнання такого майна спільним майном подружжя не суперечить сімейному законодавству, відповідно до якого у власність дружини та чоловіка переходить майно, набуте ними саме за час шлюбу [10, с. 324].

Судова практика показує, що здебільшого, якщо, друга особа не наводитиме інших доказів, підтвердження свідками факту спільного проживання є достатнім для суду. Якщо особи, які перебували у фактичному шлюбі, вказують однаковий час, з якого вони проживали однією сім'єю, то для суду таких показань сторін буде достатньо аби встановити як факт перебування їх у фактичних шлюбних відносинах, так і їхню тривалість.

Окрім цього, важливе місце під час поділу спільного майна, набутого сторонами у фактичних шлюбних відносинах, посідає питання розміру часток у такому майні. Згідно із нормою ст. 70 СК України, у разі поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, частки майна дружини та чоловіка є рівними, якщо інше не визначено домовленістю між ними або шлюбним договором [3]. За загальним правилом майно набуте чоловіком та жінкою за час спільного проживання, перебуваючи у фактичному шлюбі, належить їм на праві спільної сумісної власності, незалежно від того, що один з них не мав з поважних причин самостійного заробітку.

Досить поширеною також є така ситуація, коли майно, придбане фактичним подружжям за спільні кошти, оформлюється на когось одного з них. Якщо при зареєстрованому шлюбі це не має юридичного значення, то за умов фактичних шлюбних відносин має, і досить велике. Так, майно, оформлене на одного з учасників вільних відносин, є винятково його майном. Друга сторона права на таке майно не має, доки не доведе, що воно є спільним [11].

У разі звернення до суду з позовною заявою про встановлення факту проживання однією сім'єю та поділ майна слід зважати на норму ст. 74 СК України, в якій йдеться про те, що майно, набуте за час спільного проживання осіб у фактичних шлюбних відносинах, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо вони не перебувають у зареєстрованому шлюбі з іншими особами [3]. На практиці часто спостерігаються випадки, коли чоловік або дружина починають спільно проживати з іншою особою, перебуваючи у зареєстрованому шлюбі. Таке проживання може тривати від декількох днів до десятки років. У цій ситуації, майно, яке пара набуде за цей період не підпадатиме під поняття спільної сумісної власності у розумінні СК України. За таких умов, статус майна та порядок його поділу визначатимуться вже ЦК України та іншими законами.

Хочемо звернути увагу ще на один важливий процесуальний момент. Згідно із ст. 234 ч. 5 ЦПК України, суд розглядає в порядку окремого провадження справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення, а відповідно до ст. 256 ч. 5 ЦПК України, суд розглядає справи про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу [8]. Тобто, теоретично, особа, яка перебувала у фактичному шлюбі і має намір поділити спільне майно спочатку повинна звернутися до суду в порядку окремого провадження із заявою про встановлення факту проживання однією сім'єю без шлюбу, і вже на підставі такого рішення суду, якщо такий факт буде встановлено, особа може подати позовну заяву про поділ майна. Такий процес є дещо тривалим, тому на практиці процедура поділу майна “фактичного подружжя” виглядає простіше. Судова практика розгорнулася таким чином, що встановлення факту проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу та поділ майна подружжя можна розглядати в одному позовному провадженні, про що свідчить рішення у цивільній справі № 1006/5464/12.

Варто зазначити, що під час судового розгляду справи про поділ майна “фактичного подружжя” у позивача можуть виникнути ризики пов'язані зі захистом своїх майнових прав. Йдеться про те, що до моменту винесення рішення суду, відповідач може самостійно розпоряджатися майном, яке на нього зареєстровано, а саме відчужити його, наприклад, через укладення договору купівлі – продажу або договору дарування третій особі. Тобто, на момент ухвалення рішення суду спірне майно вже не належатиме відповідачеві і це значно ускладнить або взагалі

унеможливить виконання рішення суду. Однак законодавець надав позивачеві гарантії щодо захисту своїх майнових прав, тому в цій категорії справ позивачеві необхідно на початковій стадії судового процесу накласти арешт на майно, шляхом подачі відповідної заяви. Це передбачено нормами ст. ст. 151, 152 ЦПК України, в яких зазначається, що суд за заявою осіб, які беруть участь у справі, може вжити заходи забезпечення позову. Позов забезпечується накладанням арешту на майно або грошові кошти, що належать відповідачеві і знаходяться у нього або в інших осіб [8].

Також хочемо звернути увагу на сімейні відносини, які існували ще до набрання чинності нового ЦК України, тобто до 1 січня 2004 року. До сімейних відносин, які вже існували на зазначену дату, норми СК застосовуються в частині лише тих прав і обов'язків, що виникли після набрання ним чинності. Ці права та обов'язки визначаються на підставах, передбачених СК України [12].

Треба наголосити на тому, що цивільний шлюб міг мати місце лише до видання Указу Президії Верховної Ради СРСР від 08 липня 1944 р, оскільки встановлення фактичних шлюбних відносин, які виникли після 08 липня 1944 року чинним законодавством не допускається. Нормами ст. 22, 28, 29 КпШС України, передбачено режим спільної сумісної власності подружжя і ці норми не застосовуються до спорів про поділ майна осіб, які проживали однією сім'єю, але не перебували у зареєстрованому шлюбі між собою в період з 08 липня 1944 року до 01 січня 2004 року [13]. Такі спори повинні вирішуватися відповідно до ст. 17 ч. 1 ЗУ "Про власність" від 07 лютого 1991 року, де зазначено, що майно, придбане внаслідок спільної праці членів сім'ї, є їх спільною сумісною власністю, якщо інше не встановлено письмовою угодою між ними [14]. Також при вирішенні таких спорів повинні бути дотримані норми ЦК України 1963 року [15] та враховані роз'яснення, які містяться в п. 5 Постанови Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності" від 22 грудня 1995 року № 20 [16]. Так, у правовій позиції в справі № 6-211цс14 Верховний суд України дійшов до висновку, що суду під час вирішення спору щодо поділу майна, набутого до 1 січня 2004 року особами, які проживали однією сім'єю, але не перебували в зареєстрованому шлюбі, необхідно встановити не лише обставини щодо спільного проживання сторін у справі, а й ті обставини, що спірне майно придбавалось сторонами внаслідок спільної праці. Тобто сам факт спільного проживання сторін у справі не є підставою для визнання права власності на половину майна за кожною зі сторін. Частка в такому майні визначається відповідно до розміру фактичного внеску кожного зі сторін, зокрема за рахунок майна, набутого одним із подружжя до шлюбу, яке є його особистою приватною власністю, у придбання (набуття) майна. Якщо в придбання майна вкладені, крім спільних коштів, кошти, що належали одній зі сторін, то частка в цьому майні, відповідно до розміру внеску, є її власністю [17].

Отже, для визначення правового режиму майна, придбаного "фактичним подружжям" до та після 1 січня 2004 року застосовуються різні норми матеріальних законів. Якщо майно, було набуто у незареєстрованому шлюбі після 1 січня 2004 року, до такого майна застосовується норма ст. 74 СК України. За таких обставин, при поділі майна "фактичного подружжя" достатньо довести факт проживання позивача і відповідача однією сім'єю та факт придбання спірного майна в період спільного проживання сторін без реєстрації шлюбу. Якщо майно було придбане "фактичним подружжям" у період спільного проживання до 1 січня 2004 року при поділі майна повинна застосовуватися ст. 17 Закону України "Про власність". Насамперед, суд повинен встановити факт спільного проживання жінки та чоловіка однією сім'єю, що є критерієм як для застосування ст. 74 СК України, так і для застосування ст. 17 Закону України "Про власність". Наступним суд повинен встановити, що майно "фактичного подружжя" набуто ними в результаті лише їхньої спільної праці.

Висновки. Підсумовуючи, процедура поділу майна, набутого особами, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу з 2004 року є такою самою, як і майна осіб, які перебувають в офіційному шлюбі. Водночас незареєстрований шлюб має низку особливостей як у питанні правового захисту осіб, так і щодо поділу спільного майна, набутого особами під час фактичних шлюбних відносин. На практиці судовий процес та доказова база щодо поділу спільного майна осіб,

які перебувають або перебували у фактичних шлюбних відносинах мають певні складності та ризики, які пов'язані з недосконалістю правового механізму захисту майнових прав “фактичного подружжя” та відповідно неоднозначною судовою практикою. Для вдосконалення процедури поділу майна, набутого в незареєстрованому шлюбі слід внести корективи в нормативно-правові акти, які регулюють цю сферу правовідносин, дослідити практику європейських країн та перейняти їхній досвід для прозорішого вирішення проблемних майнових питань у фактичних шлюбних відносинах.

1. Грінчук О. Проблеми фактичних шлюбних відносин у Сімейному кодексі України / О. Грінчук // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 12. – С. 48. 2. Ромовська З. В. Сімейний Кодекс України: Науково-практичний коментар / З. В. Ромовська. – К.: Ін Юре, 2003. – 532 с. 3. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – ст. 135. 4. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – ст. 356. 5. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя: Постанова Пленуму Верховного Суду від 21.12.2007 №11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07>. 6. Антокольская М. В. Семейное право / М. В. Антокольская. – М.: Юристъ, 1999. – 272 с. 7. Сімейне право України: підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилинкова та ін.; за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилинкової. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 288 с. 8. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–41, 42. – ст. 492. 9. Жилинкова І. В. Право собственности супругов / И. В. Жилинкова. – Харьков: Ксилон, 1997. – 236 с. 10. Право власності в Україні: Навчальний посібник / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 339 с. 11. Злотник І. Юридичні особливості фактичних шлюбних відносин / І. Злотник // Юридичний журнал. – 2004. – № 10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/print.php?id=1411>. 12. Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 № 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-06>. 13. Кодекс про шлюб та сім'ю України: Кодекс України від 20.06.1969. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2006-07>. 14. Про власність: Закон України від 07.02.1991. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/697-12>. 15. Цивільний кодекс Української РСР: Кодекс України від 18.07.1963. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1540-06>. 16. Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності: Постанова Пленуму Верховного Суду від 22.12.1995. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0020700-95>. 17. Постанова Верховного суду України від 11 березня 2015 р. № 6-211цс14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/FD458304581BEE6DC2257E0C003F8269](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/FD458304581BEE6DC2257E0C003F8269).

REFERENCES

1. Hrinchuk O. Problemy faktychnykh shlyubnykh vidnosyn u Simeynomu kodeksi Ukrayiny [Problems of factual marital relations in the Family Code of Ukraine]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Business, Economy and Law*. 2005. Vol. 12, p. 48. 2. Romovs'ka Z. V. Simeynyy Kodeks Ukrayiny: Naukovo-praktychnyy komentar [Family Code of Ukraine Scientific practical commentary], Kyiv, In Yure Publ., 2003. 486 p. 3. Simeynyy kodeks Ukrayiny [The Family Code of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Data of Supreme Council of Ukraine*. 2002. Vol. 21–22, p. 135. 4. Tsyvil'nyy kodeks Ukrayiny [The Civil Code of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Data of Supreme Council of Ukraine*. 2003. Vol. 40–44, p. 356. 5. *Pro praktyku zastosuvannya sudamy zakonodavstva pry rozhljadi sprav pro pravo na shlyub, rozirvannya shlyubu, vyznannya yoho nediysnym ta podil spil'noho mayna podruzzhya: Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu vid 21 hrudnya 2007 № 11* [On the practice of courts of law in cases of the right to marriage divorce declaring it null and division of joint property of

spouses Resolution of the Plenum of the Supreme Court On December 21 2007 № 11]. Available at <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07>. 6. Antokol'skaya M. V. *Semeynoe pravo* [Family law], Moscow, Yurist Publ., 1999. 272 p. 7. *Simeyne pravo Ukrayiny : pidruchnyk* [Family law Ukraine Tutorial]. L. M. Baranova, V. I. Borisova, I. V. Zhilinkova ta in. ; za zag. red. V. I. Borisovoï ta I. V. Zhilinkovoï. 2-e vid., pererob. i dopov. Kyiv : Yurinkom Inter Publ., 2009. 288 p. 8. *Tsyvil'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrayiny* [Civil Procedural Code of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Data of Supreme Council of Ukraine. 2004. Vol. 40–41, 42, p. 492. 9. Zhylynkova Y. V. *Pravo sobstvennosti supruhov* [The right of property of the spouses], Khar'kov, Ksilon Publ., 1997. 236 p. 10. *Pravo vlasnosti v Ukrayini: Navchal'nyy posibnyk* [Ownership in Ukraine Textbook]. Za red. O. B. Dzery, N. S. Kuznyetsovoyi. Kyiv, Yurinkom Inter Publ., 2000. 339 p. 11. Zlotnyk I. *Yurydychni osoblyvosti faktychnykh shlyubnykh vidnosyn* [Legal features factual marital relations]. *Yurydychnyy zhurnal – Law journal*. 2004. Vol. 10. Available at <http://www.justinian.com.ua/print.php?id=1411>. 12. *Pro zastosuvannya sudamy okremykh norm Simeynoho kodeksu Ukrayiny pry rozhlyadi sprav shchodo bat'kivstva, materynstva ta styahnennya alimentiv: Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrayiny vid 15 travnya 2006 № 3* [On application of certain rules of the Family Code of Ukraine in cases concerning parenthood and alimony Decision of the Supreme Court of Ukraine on May 15 2006 № 3]. Available at <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-06>. 13. *Kodeks pro shlyub ta sim“yu Ukrayiny: Kodeks Ukrayiny vid 20 chervnya 1969* [Code of Marriage and Family Ukraine Code of Ukraine On June 20 1969]. Available at <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2006-07>. 14. *Pro vlasnist': Zakon Ukrayiny vid 07 lyutoho 1991* [On property Law of Ukraine On February 7 1991]. Available at <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/697-12>. 15. *Tsyvil'nyy kodeks Ukrayins'koyi RSR: Kodeks Ukrayiny vid 18 lypnya 1963* [The Civil Code of the Ukrainian SSR Code of Ukraine on July 18 1963]. Available at <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1540-06>. 16. *Pro sudovu praktyku u spravakh za pozovamy pro zakhyst prava pryvatnoyi vlasnosti: Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu vid 22 hrudnya 1995* [On judicial practice in cases on protection of private property Resolution of the Plenum of the Supreme Court on December 22 1995]. Available at <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0020700-95>. 17. *Postanova Verkhovnoho sudu Ukrayiny vid 11 bereznya 2015 r. № 6-211tss14* [Decision of the Supreme Court of Ukraine on March 11 2015 № 6-211tss14]. Available at [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/FD458304581BEE6DC2257E0C003F8269](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/FD458304581BEE6DC2257E0C003F8269).